

*В.І. Щербак, д.б.н., провідний науковий співробітник
Інститут гідробіології НАН України
Корнійчук Н.М, аспірант, Житомирський державний педагогічний
університет ім. Івана Франка*

РІЗНОМАНІТТЯ ФІТОМІКРОЕПІЛІТОНУ ЖИТОМИРСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ТА РІЧКИ ТЕТЕРІВ

The work is concerned with the investigation of various fitomicroepilition of Zhitomir reservoir and the Teteriv river. Fitomicroepilition presents totality organisms of the flora, that overgrow objects disposed under fresh water. Fitomicroepilition group water-plants present in this water reservoir were not subject to study and no information about their special variety, quantity in literature was found. The investigation of fitomicroepilition variety made it possible to ascertain prevalence of Cyanophyta on the Teteriv river and on the territory of Zhitomir reservoir. Depending on different hydroecological terms and on the intensity of disastrous factors influence in Zhitomir reservoir and in the Teteriv river special and quantitative variety fitomicroepilition is formed.

Водоростеві угруповання різних екологічних груп відіграють провідне значення у функціонуванні автотрофної ланки водних екосистем. На жаль, основна увага дослідників приділяється вивченню структурно-функціональних показників різноманіття фітопланктону, в той же час водоростеві угруповання інших екологічних груп вивчені набагато менше. Особливо це стосується угруповань водоростей, що ведуть прикріплений спосіб життя.

Фітомікроепілітон – це угруповання мікроскопічних водоростей, які вегетують на твердому субстраті і відносяться до найменш вивченої групи організмів прісноводних екосистем. Відомості про різноманіття водоростей фітомікроепілітону р. Тетерів до початку наших досліджень відсутні.

Метою дослідження було проведення порівняльної оцінки різноманіття фітомікроепілітону Житомирського водосховища та річкової ділянки, яка розташовується нижче нього. Територія Житомирської області має розгалужену гідрографічну мережу. На цій території знаходиться 221 річка; всі вони належать до басейну Дніпра. Найбільшою з них є р. Тетерів, екосистема якої зазнає значного антропогенного впливу, особливо в районах міст Житомира, Коростишів, Радомишля, а також побудованих водосховищ, найбільше з яких – Житомирське водосховище.

Матеріалом для роботи послуговували альгологічні проби, зібрані протягом грудня – лютого 2003–2004 рр. безпосередньо з каміння на акваторії Житомирського водосховища з глибини 0,3–0,35 м, а також на ділянці річки, розташованій нижче водосховища. Наліт із поверхні кам'яного субстрату обережно знімали за допомогою скребка з площі 100 см².

Вивчення різноманіття фітомікроепілітону показало домінування на досліджуваній ділянці річки та Житомирському водосховищі відділу Cyanophyta.

Порівняння видового складу водоростей фітомікроепілітону дало змогу встановити, що на території Житомирського водосховища різноманіття синьозелених водоростей є більш багатим, ніж на ділянці річки. Що стосується видів-домінантів, то статистично достовірної відмінності в структурі домінуючого комплексу двох досліджуваних ділянок не встановлено. Так, спільними домінуючими видами є *Oscillatoria planctonica*, *Oscillatoria limosa*, *Aphanizomenon flos-aquae*.

В той же час у водосховищі вегетували такі види відділу, як *Plectonema notatum*, *Oscillatoria brevis* та *Oscillatoria limnetica*, тоді як на ділянці річки, яка розташовується нижче водосховища, вони знайдені не були.

Аналіз кількісного різноманіття показав статистично достовірні відмінності в чисельному розвитку фітомікроепілітону водосховища та річкової ділянки.

Чисельність *Oscillatoria planctonica*, яка є домінантом, значно відрізняється: у водосховищі вона становить 6117,33 тис. кл/10 см², а на річці – 1336,2 тис. кл/10 см². Така ж закономірність спостерігається й у випадку з *Arhanizomenon flos-aquae* (1479,64 тис. кл/10см², 338,4 тис. кл/10см²), *Oscillatoria limosa* (436,46 тис. кл/10см², 286,02 тис. кл/10см²), *Oscillatoria geminata* (839,94 тис. кл/10см², 82,96 тис. кл/10см²).

Отже, аналіз отриманих даних показує, що фітомікроепілітон річки Тетерів, широко представлений угрупованнями водоростей відділу *Cyanophyta*. При цьому спостерігається більш різноманітний видовий склад та більша чисельність синьозелених водоростей відділу по акваторії Житомирського водосховища. Дана закономірність, пов'язана з тим, що:

а) у водосховищі формуються більш оптимальні природні умови для розвитку фітомікроепілітону;

б) низький видовий склад та кількісне різноманіття фітомікроепілітону річкової ділянки обумовлюється антропогенним впливом вищеразміщеного м. Житомира.

Таким чином, в залежності від різних гідрологічних, гідрохімічних умов та інтенсивності впливу антропогенних чинників у Житомирському водосховищі та на річковій ділянці формується різне видове та кількісне різноманіття фітомікроепілітону.